

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
GAZDASÁGI FOLYAMATOK ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA
DOKTORI ISKOLA
KÖZÖSSÉGI GAZDÁLKODÁSTAN ALPROGRAM**

**A MAGYAR ÉS AZ EURÓPAI UNIÓS
VERSENYSZABÁLYOZÁS, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL
A MONOPÓLIUMOKRA ÉS A VÁLLALATI FÚZIÓKRA**

**Doktori (Ph.D.) értekezés
Tézisek**

**Készítette:
Horváth Csanád**

**Témavezető:
Prof. Dr. Hoós János DSc.**

**Sopron
2006**

I. A kutatás célkitűzései

A kutatás fő iránya *a magyar és az európai uniós versenyszabályozás vizsgálata*, valamint annak a monopóliumokkal és a vállalati fúziókkal kapcsolatos vetülete. A disszertáció egyik kulcskérdése a különböző régiók szabályozási és gyakorlati megvalósulásai közötti összefüggések feltárása. A versenypolitika elméleti és gazdaságpolitikai kérdései a szakirodalomban az elmúlt 20 évben nagy figyelmet kaptak és kapnak. Mindenegybes civilizált nemzetgazdaságnak van gazdaságpolitikája és versenypolitikája is természetesen, bár a rendelkezések, tézisek eltérnek egymástól. Könnyen tehetünk ilyen kategórikus megállapítást, hiszen a másságot az adott társadalompolitikai tényezők állandóan szinten tartják, mint ahogy a nemzetközi motivációk, a gazdaság evolúciója is ezt teszi.

Az egyes versenypolitikák érdekeket, érdekellentéteket egyeztetnek, szintetizálnak, az arra hivatott gazdasági bürokratikus szervezet törvényi elhivatottságával. Ezekkel egyetemben akár a Közösség tagállamainak is meg van a hazai versenypolitikai felfogása, ám ezek nem deklarálják, hogy konkrétan melyik elvi versenypolitikai megközelítést tartják mérvadónak.

A disszertáció arra szeretne vállalkozni, hogy a közgazdasági elemzés és a koncentrációk egyre erőteljesebb megjelenése nyomán azt az összefüggést mutassa be, hogy mennyire szélesedett ki, erősödött meg pont a közgazdasági elemzés fejlődése, azaz egyre szélesebb körben való alkalmazása és elmélyülése kapcsán azt az akaratot mutatja be, amely a fúzió-ellenőrzés rendes- és külön szabályozását tartotta szükségesnek

A szerző bemutatja, hogy milyen közgazdasági megközelítései és értelmezései vannak annak a releváns piacnak, ahol a termékek cseréje és egyúttal az azokkal kapcsolatos gyártási-értékesítési magatartások játszanak szerepet, amelyekkel a vállalatok céljaik elérését realizálni igyekeznek.

A piacokra fellépő vállalatok valamilyen céllal szereznek részarányt és pozíciót. A vállalat legfőbb célja a növekedés és a fejlődés. A méretgazdaságosság elérésével, így egy nagyvállalat sokkal előnyösebb helyzetben van, mint egy közép- vagy kisvállalat. A cégek egyre nagyobbra nőnek, ily módon csökkentve termelési költségeiket. A méretgazdaságosság a létesítmények üzemeltetése területén válik stratégiai tényezővé:

olcsóbbak a beszerzések, ha azokat nagyobb tömegben végzik; kisebbek a továbbítási, a logisztikai költségek; csökken a személyzet létszáma és ezzel minden, a személyzethez tapadó költségtényező is.

A vállalat illetve több vállalat egyesülésének, fúziójának célja a piac minél nagyobb hányadának uralása. Azonban nem minden esetben jár hatékonyságnövekedéssel a fuzionálás. A többi makrogazdasági szereplő „kívánalma” az, hogy sokszereplős legyen a piac, hiszen ez elősegíti a vállaltok közötti versenyt, vetélkedést, így nem hagyva utat az esetleges monopolista minőségrontásnak, vagy stagnálásnak, készletet jelent a megújulásra, akkomodációra, az erőforrások optimálisabb allokálására. Az érdekérvényesítésben az árversenyt az állam is befolyásolja, és evvel a nemzetgazdasági teljesítmény javulása is felerősödik.

II. Előzmények és az alkalmazott módszertan

Az elmúlt években a tanszéki feladatok során nagy kihívást jelentett a szerző számára a piaci elégtelenségek okozta problémák elemzése. E témában különös érdeklődéssel fordult egy olyan struktúra felé, melynek regulációja még fiatal, aktuális, és az egyik legnagyobb - a Pareto-hatékonyságot is semmibe vevő - piaci kudarc, a monopolista pozíció térnyerésével érvényesült. Ez a fúziók világa. Ezek szabályozásait és azok országokénti eltéréseit vizsgálta e disszertációban, felvonultatva az európai és a magyar vonatkozású elemzéseket is. A szerző többek között azt szeretné bizonyítani, hogy amellet, hogy ez valóban egy, az elméleti közgazdaságtan által felvázolt félresikerült piaci struktúrái közül való helyzet, mégis hordoz magában olyan hatékonysági elemeket, amelyek a gazdaságot stabilizálhatják, növekedését elősegíthetik. Továbbá azt is bemutatja, hogy a globális szintre emelkedett gazdaságban milyen problémákat okoztak az összefonódások és ezeket miként kezelték, illetve milyen további lehetőségekben látja a megoldásokat.

A disszertáció témájának kiválasztása, aktualitása mellett, két nyomós érven alapul. Az egyik az, hogy a versenyszabályozás, és azon belül is a fúziókontroll, vagy merge-control az egyik legfiatalabb szabályozási és közgazdasági, de dinamizmusában hatékony, terület és ezért folytonos fejlesztést és elemzést igényel. Másik indok pedig az volt, hogy ez az a közeg, melyben a szerző eddigi kutatásai során a legszorosabban

találkozik a jog- és a közgazdaságtudomány, mint olyan diszciplínák, amelyeket tanulmányi befejezte után itt tudott leginkább ötvözni.

Az alkalmazott módszertanban a primer források felkutatása és elemzése jelenti a kutatómunka törzsét. Ezt kiegészíti a vonatkozó szakirodalom önálló kritikai feldolgozása és beépítése. Az értekezés módszerét jellemzi a fogalmak és kategóriák megfelelő értelmezése, az elvi megközelítések és a valós gyakorlat összevetése, és összehasonlítása.

III. Az értekezés főbb megállapításai, tézisei

1. Az értekezés a versenyszabályozás elméleti és gyakorlati kérdéseivel foglalkozik, középpontba állítva a piaci kudarcokat leginkább megjelenítő monopóliumokat és a vállalati fúziókat. Válaszokat keres arra, hogy miként kell és lehet kudarcot kezelni, negatív hatásait megszüntetni, illetve minimalizálni. Bemutatja a piaci kudarc elméleti kérdéseit, elemzi, hogy a vállalati fúzió hogyan járul hozzá a kudarc felerősítéséhez, majd kitér arra, hogy a kudarc hogyan válik világméretűvé. E problémakör értékelését követően konkrét megoldási javaslatokat is tesz. A téma elméleti bemutatása, kritikai elemzése és értékelése a magyar és a nemzetközi, elsősorban az USA és az Európai Unió tapasztalatai alapján történik.

2. Már a 18. században Adam Smith arra hívta fel a figyelmet, hogy a jó dolgok előmozdításához nincs szükség kormányzatra, vagy bármiféle erkölcsös érzületre. Álláspontja szerint az emberek akkor szolgálják a közérdeket, ha egyszerűen saját önérdeküket követik. Az emberek nagyobb valószínűséggel tudják megállapítani, hogy mi saját érdekük, mintsem egyáltalán képesek lennének a közérdek meghatározására. Smith gondolatmenete mögött egyszerű a képlet. Ha van olyan termék, vagy szolgáltatás, amelynek a fogyasztók értéket tulajdonítanak, de jelenleg nem hozzáférhető, akkor hajlandóak fizetni az előállításukért. A profitra törekvő vállalatok keresik az ilyen lehetőségeket, és ha a termék értéke a fogyasztó számára meghaladja az előállítási költségeket, akkor a vállalkozó nyereségre számítva belekezd az előállításba. A hatékonyság érvényesülésének ez a modellje nemcsak a tökéletes piaci verseny

meglétét tételezi fel, hanem azt is, hogy egy áru, illetve szolgáltatás által az egyén és a társadalom számára nyújtott haszon egybeesik, továbbá azt, hogy egy áru illetve szolgáltatás egyéni és társadalmi költsége is azonos.

3. Az optimum, hatékonyság és egyensúly fogalmak értelmezése többféle lehet. Általában négy kategória irányából közelítik meg, melyek közül az első három piaci allokációt jelöl. Ezek:

- a "ténylegesen megvalósuló piaci allokáció", mely a valós gazdaságban érvényesülő, kialakuló tényezőelosztást jelöli;
- az "egyensúlyi piaci allokáció" mely az összes lehetséges allokáció közül azokat a tényező felhasználásokat fogja össze, amelyek szintén a piaci automatizmusok, illetve a piaci szereplők egyéni motivációi alapján alakulnak ki;
- a "Pareto-hatékony piaci allokáció", mely a gazdaság összes piacán egyidejűleg kereslet-kínálati egyensúlyt eredményez, és a gazdaság egészét tekintve zérus a piaci résztvevők jóléti holtteher-vesztesége;
- és végül a "társadalmilag optimális erőforrás allokáció", mely valamely társadalomban, valamely tetszőleges (közösségi, szociális, erkölcsi, hagyományelvű stb.) szempont alapján a "leginkább kívánatosnak" minősül.

4. Amennyiben egy piac (gazdaság) Pareto-hatékony vagy egyensúlyi allokációja eltér a társadalmilag kívánatosnak tartott erőforrás eloszlástól, akkor a piac elégtelenségéről (market failure) vagy tökéletlenségéről (market imperfection) beszélünk. A piaci elégtelenség (vagy tökéletlenség) azt jelenti, hogy a szabályozatlan, tisztán piaci mechanizmusok által eredményezett tényező allokáció eltér a társadalmilag optimálisnak tekintett erőforrás felhasználástól. A piaci elégtelenségek jól körülhatárolható kategóriákba sorolhatók, s ezek a következők: monopóliumok, externális hatások, közjavak és információs problémák, rövid távú érdekeltség, méltánytalan jövedelemelosztás, kiegyensúlyozatlan gazdasági növekedés és külgazdasági kapcsolatok.

5. A monopólium súlyosan korlátozza a fogyasztói szükséglet kielégítését, leszűkíti a választási lehetőségét, a vevő kényszerhelyzetben kénytelen elfogadni az alacsony

szintű szolgáltatást, az optimumnál magasabb monopol árat, a vevő nem tudja „fegyelmezni” a termelőt. A monopólium az erőforrások nem hatékony allokációját eredményezi. Tehát nem érvényesülhetnek monopólium esetén a termelési- a termékkosár- és a cserehatékonyság kritériumok, amelyek a Pareto-hatékonyság teljesülésének alapfeltételei. Mindezekből következően a monopóliumot a legsúlyosabb piaci kudarcnak lehet tekinteni.

6. A monopóliumok a történelmi fejlődés eredményei: a kartellek és fúziók létrejötte, a felvásárlás mellett a monopol-pozíció spontán is kialakulhat, ha a vállalat úgy lesz domináns az adott piacon, hogy ott elsőként jelenik meg, és költségelőnye lehetővé teszi számára, hogy megakadályozza további szereplők belépését. A fúziók létrejöttével korábban önálló vállalatok válnak egyesülnek, olvadnak össze, illetve az ellenőrzés, a meghatározó befolyás megszerzésével a hatékonysági feltételek sérülnek. Ha a minimális hatékony méret nagy a piac már nem növelhető méretéhez viszonyítva, akkor kialakul egy olyan termelői monopolista helyzet, amely állami szabályozást, illetve állami beavatkozást tesz szükségessé. A kartellek kialakulását az USA-ban a trösztellenes politika, az európai gyakorlatban a versenypolitika eszközeivel igyekeznek megakadályozni. Napjainkban a globalizáció egyik legfőbb kísérőjelensége a vállalati koncentrációk erőteljes növekedése és a megafúziók egyre gyakoribbá válása. Ezek az összefonódások főleg néhány igen költségigényes ágazatra koncentrálnak. Az újfajta kihívások felerősítik az állandóan meglévő koncentrációs impulzusokat.

7. Koncentráción azokat a jelenségeket értjük, ahol kettő vagy több, korábban független vállalat vagyontát egyesíti, illetve egy vagy több személy, akik már befolyásolnak legalább egy társaságot, illetve egy vagy több társaság, közvetlen vagy közvetett befolyást gyakorolva egy vagy több egyéb vállalkozás egésze vagy részei felett megszerzi az ellenőrzést akár az üzleti vagyont vagy a részvények felvásárlása, akár szerződés, akár egyéb eszközök segítségével. A koncentrációnak tehát két fajtája van, mégpedig a vagyonegyesítés, amely egyesített közös irányítást, az üzleti kockázat megosztását, kölcsönösen integrált vagyoni-üzleti viszonyokat eredményez, illetve az ellenőrzés megszerzése, amelynek lényege, hogy meghatározó befolyást eredményezzen az adott társaságban, különösen a társaság vagyona, üzletmenete feletti rendelkezés

lehetőségével, a társaság szerveinek összeállítása, a szavazati jogok és a társaság döntései terén. A meghatározó befolyás tényállása mindig a konkrét esetek körülményei alapján mondható ki.

8. A fúziós folyamatok három csoportját különböztethetjük meg: horizontális, vertikális és konglomerációs fúziók. A horizontális koncentráció esetén ugyanazon iparágban működő cégek, vagyis a versenytársak összefonódása valósul meg. Versenyjogi szempontból ezek a koncentrációk jelentik a legkomolyabb problémát. A vertikális koncentráció a termelési folyamat különböző fokán álló cégek között jön létre. Az ún. konglomerációs fúzió pedig két olyan vállalat között jön létre, amelyek egymással össze nem függő területeken tevékenykednek. A fúziókkal kapcsolatban gazdasági szempontból számos pozitív és negatív érv sorolható fel. Mellette szóló érvek például: gyorsabban növelhető a piaci részesedés, könnyebb és kockázatmentes a belépés más ismeretlen földrajzi piacra, könnyebben lehet korszerű technikákat egyesíteni. Ellenszóló érvek: a gigantikus vállalatok szervezéstechnikai problémákat vetnek fel, sokakat elbocsáthatnak az összevonások miatt. A fogyasztók szempontjából is sorolhatunk néhány pro és kontra érvet. Mellette szól például, ha a fúzióra lépő feleknek sikerül a termékeiket a volumenhozadék kihasználásával vagy a szinergia előnyeinek kiaknázásával olcsóbban nyújtani. Ellenszóló érvek: a koncentrációk során könnyen alakulhat ki olyan erőfölényes helyzet, amely alkalmas a fogyasztók érdekeinek a csorbítására elsősorban a magas árak és a csökkent mennyiségű áruk miatt.

9. A koncentrációkban a hatékonyságorientált motivációk hatékonysági növekedést, költségcsökkenést, végső soron a társadalmi jólét növekedését eredményezhetik, ezért ezeket ún. „hatékonyságoknak” nevezik. Tényezői a méretgazdaságosság, a tevékenységi kör gazdaságosság, az optimális üzemi méret, az alacsony adminisztrációs költség, a menedzsment fejlesztése, a K+F rendszerek és egyéb innovatív tevékenységek egyesítése. A koncentrációval foglalkozó közgazdasági iskolákhoz köthető legfontosabb hatékonysági modellek bizonyítékkul szolgálnak a koncentrációk „jótékonyágainak” alátámasztására.

10. A williamsoni modell (Chicagói Iskola) a koncentrációk hatását vizsgálja a társadalmi jólét változásaira. A koncentrációk a modell szerint növelik a termelői hatékonyságot. A központi kérdés: hogyan ítéljük meg azt a koncentrációt, amely ugyan csökkenti az elosztási hatékonyságot és a fogyasztói többletet, de ugyanakkor növeli a termelési hatékonyságot és a termelői többletet. A koncentráció értékelésénél tehát az elosztási hatékonyság csökkenését és a termelői hatékonyság növekedését kell mérlegelni. A williamsoni elmélet lényege az, hogy a koncentrációt engedélyezni kell, ha a termelési hatékonyság növekedése nagyobb, mint az elosztási hatékonyság csökkenése. A williamsoni modell nem határozza meg pontosan azt, hogy mely koncentrációk kívánatosak a társadalom számára. Ezt a Farrell-Shapiro modell oldaná fel.

11. Az FS a modell abból a feltételezésből indul ki, hogy csak olyan koncentráció kerül(het) kivitelezésre, amely hasznot hajt az érintetteknek. Ahhoz, hogy a koncentráció a társadalomnak is hasznos legyen, elégséges feltétel az, hogy a nettó külső hatás (amely a fogyasztói többletben és a versenytársak hasznában való változás összegéből áll) pozitív legyen. Ez mindaddig fennáll, amíg a fuzionált cégek közös piaci részesedése nem halad meg egy bizonyos felső határt, amely pedig a versenytársak piaci részesedésének súlyozott számításából kapható meg. E modell tehát nem mérlegelésben gondolkodik, hanem a koncentráció nettó külső hatásának értékelése alapján próbálja meghatározni a társadalmilag kívánatos koncentrációkat. Az FS modell a koncentrációknak közgazdaságilag pontosabb és jobb elméleti alapját jelentené, mint a „williamsoni modell.

12. A Stuktúra-Viselkedés-Teljesítmény modell (Harvard Iskola) szerint a három elem között okozati összefüggések állnak fenn. Ilyen piacok már e század első felében kialakultak, és ezzel szinte párhuzamosan formálódott a strukturalista iskola, amely szerint ha a piacon koncentrált vállalati szerkezet alakul ki (amit szigorú oligopólium vagy piaci dominancia jellemez), akkor az már eleve versenykorlátozó hatású, és igen nagy valószínűséggel társadalmi kárral, egyoldalú jövedelemátcsoportosítással is jár. E nézet szerint egyenes összefüggés van a piaci koncentráció és a monopolprofit között. Minél nagyobb egy vállalat részesedése a piacon, más szóval, minél koncentráltabb az

adott piac, annál valószínűbb, hogy a piacon szereplő cégek extra, monopolprofitot lesznek képesek realizálni. A hatékonysági tényezőket a Harvard Iskola a piaci hatalmat növelő, az uralkodó helyzetet erősítő szempontként értékelte, és versenypolitikáját is a közepes vállalatok védelme érdekében építette fel.

13. Schumpeter (Oszták Iskola) hipotézise, az innovációs képesség és a cég nagysága közötti összefüggés elemzésében úttörő volt, mely szerint a monopolisztikus környezet kedvezőbb a K+F tevékenységek folytatásának. Az újítás profitot biztosít az újító vállalkozónak. Profitot biztosít, mert ha a cég új terméket vezet be, annak a piaci értékelése kívül áll az eddigi értékrendszeren. Értékét nem a határtermék értékéből levezetett termelési költségek határozzák meg, amit az a termelési javaknál történni szokott, hanem a fogyasztók közvetlen szubjektív értékelése. A gazdasági adottságok megváltozása azonban új helyzetet teremt az innovációk miatt. A vállalkozó alapvető funkciója az, hogy újít.

14. A koncentráció gyakorlati kérdéseinek bemutatása előtt szükséges a piaci részesedés és a piaci koncentráció megkülönböztetése. A piaci részesedés egy bizonyos vagy néhány termék földrajzilag is elhatárolható „piacon fejezi ki egy konkrét vállalkozás súlyát.” Ez versenyjogi szempontból azt jelenti, hogy egy piaci szereplő helyzete - egy releváns piacon, adott időpillanatban pozíciója révén - visszaélésre adhat-e lehetőséget. A piaci koncentráció adott részpiacon lévő vállalkozás általános piaci hatalmát mutatja. Ez az a helyzet, amely az erőfölényes magatartás alapjaként szolgálhat. Szűkebb értelmű az előzőnél, mert akár nem terjed ki földrajzi régiókra és nem tartalmazza a helyettesítő relációkat. De tágabb is, vagy legalábbis szerteágazóbb fogalomként is determinálhatjuk a piaci részesedésnél, mert a koncentrációsámítás módszere alapján az aggregáció több szintjén nyerhetünk a versenyszabályozás alátámasztására háttér információkat. A két elemző módszer tehát egymás mellett párhuzamosan és egymással összefüggésben is alkalmazható, hiszen egy konkrét vállalkozás piaci hatalmi viszonya mellett az általa termelt és esetleg forgalmazott, vagy más helyettesítő terméke is egyszerre képezheti a két módszer bázisát.

15. A koncentráció foka a gazdaság, vagy azon belül valamely ágazat szervezeti

struktúrájának meghatározó jellemzője. Ábrázolására szolgál a koncentráció vizsgálatokban általában alkalmazott Lorenz-görbe, amellyel egy adott iparág legnagyobb vállalatának nagyság szerint csökkenően sorba rendezett és összegzett piaci részarányát fejezi ki. Az ábrázolás kulcskérdése lehet, hogy a koncentráció időlegesen áll-e fenn, vagy tartós változást hoz-e a piaci részarányok tekintetében.

16. A koncentrációmérésben formailag - eltérő hangsúllyal - általában három módszert alkalmaznak világszerte. Kutatásomban mindhárom módszert alkalmaztam.

a., Az első módszer (koncentrációs ráta) - amit a leggyakrabban alkalmaznak – az összes iparági értékesítés azon arányára kíváncsi, amelyet az iparágban működő legnagyobb vállalatok együttes piaci részaránya eredményez.

b., A második módszer (koncentrációs táblázat) egy adott piaci részarányt megvalósító legnagyobb vállalatok számát keresi, például, hogy egy ágazat termelésének, vagy forgalmának bizonyos részét hány vállalat adja össze, ha a forgalmazás nagysága szerint a cégeket csökkenő sorrendbe állítjuk. Ennek a módszernek magyar vonatkozásai is vannak.

c., A harmadik módszer a Hirschman-Herfindhal index alkalmazása, amely az iparági koncentráció összehasonlítását szolgálja és könnyíti meg. A koncentráció fokának figyelembevételével mintegy szintetizálja az előző két módszert. Tekintettel van az adott termék piacán résztvevő eladói pozíciójú szereplők számára, de ugyanakkor kifejezi ezek méretbeli különbségeit is. Nagy előnye, hogy közgazdaságilag a tendenciákra helyesen reagál a vállalkozások számában, illetve, hogy az ismérvek eloszlásában bekövetkező változásokat jól mutatja.

d., Egyéb létező módszereket főleg vállalati szinten alkalmaznak a kereskedelmi koncentrációk modellezésére, de amelyek jól alátámasztják a globálisan használt klasszikus módszereket. Ezek a kvantilis eloszlás, a Gini-koefficiens (G), az eltérésmutató (ID), a Gini-féle átlagos eltérés (GMD), a kettős mag-sűrűségbecslés, a vállalatok száma és struktúrája, a gazdasági egységek mérete, a méretgazdaságossági táblázat.

17. A koncentrációk ellenőrzése világszerte a versenyjog időben legkésőbb kialakult jogága, de szerepe egyre inkább felértékelődik, kifejezve azt, hogy a szerkezetellenőrzés

preventív volta jelentősen mérsékelheti a magatartás-ellenőrzés utólagos hatásait. Az összefonódások engedélyezése a mesterséges koncentrációnövekedés versenyfelügyeleti kontroll alá való helyezését célozza, szem előtt tartva, hogy ilyenkor a vállalat nem szerves fejlődés eredménye, és a piaci részesedés megszerzése nemcsak a másik piaci szereplővel való egyeztetés útján, hanem annak akarata ellenére is létrejöhetett. Az Európai Unió a vállalati egyesüléseket időben változó tényezőnek tekinti, a verseny érdekében nem a méretek csökkentése a cél, hanem a piacra lépési korlátok enyhítése. Az Európai Unióban a fúziókontroll közösségi szabályozása viszonylag egyszerű, áttekinthető és gyorsabb.

18. A koncentrációk céljaival kapcsolatban sokféle elvárás létezik. A triádban (USA, EU, Japán) az antitröszt képviselői főleg az elosztási hatékonyság érvényesülését tartják fontosnak. Európában a közgazdasági hatékonyság fenntartása a cél - természetesen a fogyasztói többlet csorbulása nélkül – amelyen át az antitröszt politika is beváltaná a hozzá fűzött reményeket. Bonyodalmat okoz azonban, hogy a hatékonysági kritériumokon kívül még több cél egyidejű megvalósulását remélik, mint például a technikai értelemben vett fogyasztóvédelem, a jóléti újraelosztás, a méltányosság, a kis és középvállalatok védelme, iparpolitikai és regionális célok, a piaci integráció, a hazai piac védelme a külföldi vállalatfelvásárlások ellen.

19. A vállalatfelvásárlásban, azaz akvizícióban, különös helyet kaptak azok a folyamatok, melyet a szakirodalom 'market for corporate control'-nak nevez. Ezen folyamatok lefolyása jogilag - bár nem tökéletesen – szabályozott. A vállalategyesülések és felvásárlások (M&A) egyfajta üzleti ágat képeznek. A vállalatfelvásárlásoknak általában három motivációja van: a termékportfólió hiányosságainak megszüntetése, a nyereség befektetése, a meghatározott stratégiai üzleti egység megerősítése.

20. Az állam feladata, hogy fellépjen a verseny korlátozásának negatív formái ellen, s hogy a cégeket versenykörülmények közé kényszerítse. Ennek céljait az állami versenypolitika határozza meg. A versenyszabályozás pedig a versenypolitika megvalósítását szolgáló eszközrendszer. Az állam a verseny feltételeinek tisztasága

érdekében a piaci folyamatokba többféleképpen avatkozhat be. (Ha a piacon a versenyfunkciók megfelelően érvényesülnek, a kormányzat semmiféle rendkívüli versenyszabályt nem ír elő. Ilyenkor a laissez faire elve érvényesül: "Hagyd, hogy menjen minden a maga útján!"). A versenyszabályozás egyik nagy területe a trösztellenes (antitröszt) szabályozás. A másik nagy körbe a piac működési feltételeinek általános szabályozása (például kereskedelmi, környezetvédelmi, műszaki előírások) és a hozzá kapcsolódó intézmények tartoznak.

21. Az állam közvetlenül is befolyásolhatja a piaci versenyt főleg az állami szektor működtetésével, állami vállalatok alapításával. Ez azonban nem járhat a verseny korlátozásával. Ennek veszélye úgy csökkenthető vagy szüntethető meg, hogy a versenyszabályozás más előírásai az állami szektorra is kiterjednek. Vannak olyan piaci szegmensek (pl. áramszolgáltatás, postai szolgáltatás, vasút), ahol ún. természetes monopólium működik. Ez esetben államilag kell olyan működési feltételeket teremteni, hogy a hatékonyság, a piacgazdasági eredmények a lehető legjobban megközelítsék a versenyszféra jellemzőit.

22. A versenyszabályozás alapvető elemei a versenytörvények. Ezek törvényellenesnek minősítenek minden olyan vállalati stratégiát, amely az adott ágazatban a hatékonyságot sértő módon korlátozhatja a versenyt, egyben meghatározzák az aggályos magatartások szankcióit. Egyes országokban a történelmi hagyományok és sajátosságok folytán e törvényeket antitröszt törvényeknek, kartell törvényeknek, tisztességtelen versenyről szóló törvényeknek hívják.

Legfőbb rendelkezéseiket összefoglalom:

- Tilos a versenytársak között az olyan - nyílt vagy burkolt, titkos - megegyezés, amely az árak meghatározására, vagy olyan termelési megállapodások megkötésére irányul, ami az árak növelését, versenyt korlátozó előnyök megszerzését célozza. A versenytörvények ezeket és az ezekhez hasonló magatartásokat törvényellenesnek minősítik.
- A versenytörvények állami ellenőrzés alá vonják a vállalatok közötti szervezeti egyesüléseket, fúziókat; ezzel a piac szerkezetében végbemenő változásokban a nem indokolható, versenyellenes fejlődés útját kívánják elzárni.

- A versenytörvények megtiltják, hogy az eladó árdiszkriminációt alkalmazzon a vevőkkel szemben, a különböző vásárlóknak azonos minőségű és mennyiségű áruért más és más árat számoljon fel.

- A versenytörvények olyan kérdéseket is szabályoznak, amelyek nemcsak a monopolista pozíciókhoz kötődnek, de nagy a valószínűsége a hatékonyságot rontó problémák kialakulásának.

Az amerikai, az európai (és a magyar) versenytörvények a számos hasonlóság mellett jelentős különbségeket mutatnak.

23. A világ első versenytörvénye a kanadai Combines Act volt (1889), de ennél nagyobb jelentőségű az 1890-ben az USA-ban elfogadott Sherman Anti-trust Act, amely az 1914-es Clayton Act-tal együtt a mai napig az amerikai versenyszabályozás alapját képezi. A törvények tiltják, hogy egy vállalat a versenytársa részvényeit megvásárolja, ugyanazon személy (vagy személyek) az egymással versenyző vállalatok igazgatótanácsában részt vegyenek, ha ezek azzal a veszéllyel járnak, hogy monopolista erőfölényt hoznak létre, és jelentősen csökkentik a versenyt. Az 1950-ben elfogadott Celler-Kefauver Act pedig megtiltja, hogy egy vállalat a vele versenyző vállalat vagyonát megszerezze, ha az érdeemben csökkenti a versenyt. A versenytörvények általában nem tiltják meg a vállalati egyesülést, fúziót, csak akkor, ha az hátrányos a hatékonyságra, a közérdekre, közjóra. Azonban éppen az utóbbiak miatt - mivel nehéz, ha ugyan nem lehetetlen egyértelműen értelmezni a közérdeket - rendkívül bonyolult és körülményes e törvények gyakorlati érvényesítése.

24. Az Európai Közösség versenyjoga sokkal szélesebb, négy témakört fog át: a vállalati versenyjog, a támogatások joga, a különleges vagy kizárólagos jogokkal rendelkező vállalkozásokra vonatkozó verseny-specifikus szabályok, valamint a kereskedelmi jellegű állami monopóliumok működési szabályai. E négy témakörből a versenytörvények általában csak a vállalati versenyszabályokkal foglalkoznak. (Utóbbival foglalkozik a magyar versenytörvény is, és általában a jogirodalomban is a szűkebb értelemben vett versenyszabályozás alatt a vállalati versenyszabályokat értik.) A vállalati versenyjog további két nagy területre oszlik:

a., tisztességtelen versenycelemekények, melynek már a római jogban is megtaláljuk egyes alapelemeit. (Nálunk az 1923. évi V. törvény jelenítette meg először ezeket a cselekményeket, tiltott magatartásokat. Az átalakuló országokban azonban még a fogyasztó megtévesztés tilalma is egy jogforrást képvisel, bár ez nem tartozik a versenypolitika főáramába.)

b., úgynevezett antitröszt, amelybe alapvetően három típusú magatartás tartozik: a kartelltilalom körébe eső magatartások, illetve vállalati összejátszás; a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés, illetve dominancia; a fúzió, illetve vállalati koncentráció. Az első kettő magatartásszabályt, a fúziókontroll struktúraszabályozást, piaci struktúra-felügyeletet jelent. Általában a jogászok Európában versenyszabályok alatt — még a vállalati versenyszabályokból is — csak az antitröszt szabályokat szokták érteni.

25. A versenyszabályozás európai gyakorlatát a Római szerződés (1957) két cikkelye alapján (85.c, 86.c) értelmezték, s ebből csak fokozatosan alakultak ki – precedens jelleggel – azok a szabályok, főleg a '70-es évektől, amelyeket az Európai Unió Bizottsága rendeletekbe foglalt a fúziók kezelésére. A 85. cikk 1. bekezdésének általános kartelltilalma vonatkozik a versenytársak közötti (horizontális), valamint a vertikum különböző lépcsőin elhelyezkedő vállalkozások közötti (vertikális) megállapodásokra egyaránt. A tilalom alá eső megállapodásokhoz a cikk 2. bekezdése a semmisség jogkövetkezményét fűzi. Az általános tilalmat a cikk 3. bekezdésében megfogalmazott mentesítési rendszer enyhíti. A mentesítéshez négy feltétel egyidejű teljesülésére van szükség. Ezek a megállapodások hozzájárulnak az ártermelés és -forgalmazás javításához, a műszaki vagy gazdasági haladás előmozdításához, a megállapodásból származó előny megfelelő része a fogyasztókhöz jut, nem korlátozzák a versenyt a célok eléréséhez szükségeset meghaladó mértékben, nem teremtenek lehetőséget a verseny megszüntetésére az érintett piacon. A Római Szerződés 86. cikke megtiltja a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést a közös piacon vagy annak jelentős részén, amennyiben ez a tagállamok közötti kereskedelmet érinti. Ennek megnyilvánulási formáiként említi a cikk a méltánytalan árak vagy más üzleti feltételek kikényszerítését, a termelés, a forgalmazás vagy a műszaki fejlődés korlátozását, a diszkriminációt, valamint az árukapcsolást.

26. A közösségi fúzió-ellenőrzésnek vannak versenypolitikai és iparpolitikai aspektusai is. Ez napjainkban is vitákat vált ki. A kérdés az, hogy vajon a Közösségi szintű kontroll melyik területre szorítkozzon. Néhány ország, például Németország a versenypolitikai szempontokat tartja fontosabbnak, míg mások, így például Olaszország és Franciaország az iparpolitikai prioritást tartaná fontosabbnak. Az európai uniós versenyszabályozásban szép számmal találunk eltéréseket az egyes nemzeti rendeletekben.

A fúziós küszöbértékekről például a Közösségi Fúziós Rendelet kimondja, hogy egy összefonódás akkor közösségi léptékű, ha az összes érintett vállalkozás összevont teljes világméretű forgalma meghaladja az 5 milliárd eurót és az érintett vállalkozások közül legalább két vállalkozás mindegyikének teljes közösségi szintű forgalma meghaladja a 250 millió eurót, kivéve, ha az érintett vállalkozások mindegyike teljes közösségi szintű forgalmának több mint kétharmadát egy és ugyanazon tagállamban éri el. Ehhez képest az egyes nemzetek küszöbszámainak meghatározása sokkal egyszerűbb. Általában ezek két értékkel szigorítják a koncentrációkhoz kötött engedélykérekeket, illetve tiltásokat. Ezek a fúzióban érintett vállalatok együttes előző lezárt üzleti évi nettó árbevételére és a beolvadók előző kettő lezárt üzleti évi nettó árbevételére vonatkozik. Így e sorrendben beszélhetünk „Bagatel” és „De Minimis” összegekről. Vannak olyan nemzetek, ahol nem kötik a feltételeket két lezárt évhez, mint például Írország, Ciprus, Ausztria, Málta, és vannak olyanok, ahol a „De Minimis” helyett piaci koncentrációt jelölnek meg (Görögország, Lettország, Egyesült Királyság, Szlovénia). Az egyes országok küszöbértékei igencsak eltérőek. Az eltérések okait kutatva, arra jutottam, hogy alacsony küszöbérték két esetben áll fenn: kis országban a belső piac védelme, valamint átmeneti országban a hazai vállalatok védelme érdekében.

27. Az Európai Unió versenyszabályozásában az összefonódási eljárások során igen hatékonyan alkalmaznak bizonyos korrekciós intézkedéseket. Ha az érintett fúziót nem érdemes megakadályozni, a Bizottság a hatékony verseny biztosítása, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés meggátolásának az elérése érdekében az érintett felektől bizonyos vállalások megtételét várja el az engedélyért cserében. A fúziókontrollban ez hármas szűrőrendszerként fogható fel. Azok a tranzakciók, amelyek az egyes szűrőkön „fennakadnak”, újabb szűrőkön keresztül juthatnak csak el az engedélyezésig. A

fuzionálók a korrekciós vállalásokat már az egyes szinteken várható határozatok, döntések megszületése előtt is végrehajthatják. A korrekciós intézkedésekhez tartozó ún. szűrőszabályok Uniós és nemzeti szinten is tartalmazzák előírásokat. Módot kell találni arra, hogy a tranzakció maga is képes legyen a szűrőrendszer kritériumaihoz való alkalmazkodásra és így az engedély megszerzésére. Hiszen a fúziókontrollnak nem a fúziók megtiltása, hanem a verseny védelme a célja. Magyarországon is üdvözlendő lenne hasonló korrekciós eljárás bevezetésére.

28. Az átalakuló országok versenypolitikája az ezredforduló talán legizgalmasabb területe. A kelet-közép európai fúziókontroll „próbakőjellegét” egy furcsa tapasztalati tény adja, hogy az első modern versenytörvények elfogadása óta keletkezett fúziós esetanyagban feltűnően csekély az elutasított fúziók aránya. Országoként sehol sem több, mint a benyújtott kérelmek 5 százaléka, de ez Lengyelország kivételével mindenütt csak két három esetet jelent 7-10 év alatt. Ennek magyarázata többféle lehet. A versenyhatóság például nem akarja gátolni a piacgazdasági átalakulást azzal, hogy akadályozza a nemzetközi méretekben is versenyképes piaci szereplők színre lépését. A versenyhatóság talán nem kíván fölöslegesen vállalati és ezzel esetleg politikai érdekeket csorbítani akkor, amikor hosszú távra keresi nemcsak a helyét, hanem a hatalmi pozícióját is az államigazgatás szervezeti rendszerében. A jelenség közgazdasági magyarázatához viszont állíthatjuk, hogy nem ritka az olyan eset, amikor a fúziós döntés megalapozásához az ún. releváns (érintett) piacot szűken, tehát igen szigorú helyettesítési és piacra lépési követelmények mellett határozzák meg. Gyakran kiderül, hogy olyan piaci szereplők kívánnak egyesülni, amelyek külön-külön monopolisták a saját piaci szegmenseikben, de együtt szinte egyik szegmensben sem lesznek erősebbek (hoznak létre erőfölényt) a korábbi versenyhelyezethez képest. Ennek az anomáliának oka a piaci struktúra fejletlensége, a lokális földrajzi, illetve termékszerkezeti monopolhelyzetek nagy száma lehet. Kutatásom a fenti magyarázatokat csak kisebb részben igazolta, és így rávilágított az átalakuló piacgazdaságok mikrovilágának néhány meglepő és sajátos jellemzőjére. Ezek azt igazolják, hogy Kelet-Közép-Európa piacgazdasági átalakulása valóban Nyugat- Európa modellje felé tart, egyes országokban nem is kis sebességgel. Ugyanakkor nem várható

tisztán európai piacműködési modell kialakulása, hanem fel lehet lelteni benne amerikai és távol-keleti elemeket is.

29. A magyar versenyjog mintegy száz éves múlttal rendelkezik. Az első nagy törvények a német minta alapján az 1923. évi V. és 1931. évi XX. törvényekben jelentek meg, melyek a tisztességtelen piaci magatartást választották el a kartelljogtól. A II. világháború után azonban a versenyjog szinte feledésbe merült. Az 1968-as reformok nyomán a tisztességtelen gazdasági magatartás tilalmának csírái az 1984. évi IV. törvényben ismét felbukkannak. Az igazi újjászületés csak a rendszerváltás időszakában kezdődött a tisztességtelen piaci magatartás tilalmának szabályozásával, az árak szabályozásával, anyagi jogként. A szabályozás a tisztességtelen magatartásoktól kezdve a kartelljogon át a fúziókontrollig terjed ki, és létrejött a versenyjog intézményi bázisa, a Gazdasági Versenyhivatal.

30. Az új szabályozás két részre osztható, az egyik a Gazdasági Versenyhivatal által éveken keresztül alkalmazott gyakorlatot tette törvényessé. Másik része viszont jelentős változásokat hozott az eredeti szabályozáshoz képest. Így többek között érdemi változás állt be az összefonódásoknak minősülő akciók körében, az elbírálás szempontrendszerében, a feltételek és kötelezettségvállalások tekintetében és az eljárás rendjében. Különösen a koncentrációk ellenőrzése nem játszott komoly szerepet az átmeneti időszak első felében. Ennek többféle oka van, talán a legfontosabb, hogy a privatizációs tranzakciók nagy része a parlamenti döntések következtében kikerült az összefonódás engedélyezésének kötelme alól.

31. A fúziókra vonatkozóan a Versenytanács elvi állásfoglalásai szerint az összefonódás előnyeként csak olyan körülmény vehető figyelembe, amely a végső fogyasztók (vevői erőfölény esetén a szállítók) számára is kedvező változást jelent, vagy más módon nem lenne elérhető, vagy megvalósítására az összefonódás engedélyezés esetén kialakuló piaci helyzet objektíve nagyobb esélyt kínál. A Versenyhivatal e követelményt esetjogában pontosította. Akkor kínál az összefonódást követően kialakuló piaci helyzet objektíve nagyobb esélyt a tervezett előnyök megvalósítására, ha a feleknek a tervezett előnyök megvalósítása nemcsak szándékában, hanem érdekében is áll, és a piaci

körülmények kényszerítik azok megvalósítására. Az előnyöket a feleknek tehát megfelelően bizonyítani kell. A Versenyhivatal álláspontja, hogy inkább megtilt egy koncentrációt, ha nem látja kellően bizonyítottnak a hatékonyságokat, még akkor is, ha tisztában van azzal, hogy a koncentrációnak lehetnek hatékonysági hatásai.

32. Az összefonódás és akvizíció (M&A) tekintetében három területen mértem össze a hatékonysági szempontokat, nevezetesen a magyar, az USA és az EU versenyszabályozásban. Az amerikai és az európai fúziókontroll gyakorlatában a hatékonyság a koncentráció értékelésekor az esetek többségében nem játszik döntő szerepet. A fuzionáló felek általában elsődlegesen nem a hatékonysági érvek mentén védekeznek. Az amerikai szabályozásban a hatékonysági védelemre csak akkor kerül sor, ha a hatóságok arra a következtetésre jutnak, hogy a koncentráció egyébként tilos. Az Európai Bizottság előtt is a hatékonysági érvek leggyakrabban csak másodlagos érvek. A magyar Versenyhivatal előtt folyó fúzió-engedélyezési ügyekben szintén megfigyelhető, hogy a felek egyszerre hivatkoznak arra, hogy a tervezett ügyletük nem hoz létre, illetve nem erősít meg gazdasági erőfölényt, és arra, hogy ügyletük a fogyasztók számára előnyökkel fog járni. A fuzionáló feleknek nehéz bizonyítási terhet jelent az, hogy részletesen meg kell határozniuk a tervezett hatékonyságok természetét és méretét. A felek által állított hatékonyságok értékelésekor a versenyhatóságok nagyrészt csak a felek által előterjesztett bizonyítékokra tudnak támaszkodni, ezeket pedig érthető módon sokszor fenntartásokkal kezelik. Az antitröszt hatóságok nehéz feladattal néznek szembe, amikor mérlegelniük kell a versenyellenes, és a versenyre jótékony hatású hatékonysági érveket, ezért az elvárt hatékonysági hatásoknak lényegesen meg kell haladniuk a koncentráció versenyellenes hatásait ahhoz, hogy egy koncentrációt csak hatékonysági érvek alapján engedélyezzenek. A versenyjogi szabályozások csak meghatározott feltételek fennállása esetén ismerik el a hatékonysági érveket.

33. A korrekciós intézkedések alkalmazásának célja a fuzionáló felek piaci erőfölényének mérséklése, illetve a hatékony verseny helyreállítása és az ahhoz szükséges feltételek megteremtése. Ezt Magyarországon is célszerű lenne alkalmazni. Ha lenne egy ilyen jellegű kiegészítő szabályozás, akkor megvalósulhatna hazánkban az

a követelmény, hogy a nagyobb autonómiát adjanak a feleknek a feltételek és kötelezettség előírása tekintetében. A részletező szabályok által jobban eligazodnának az érintett felek a korrekciós kötelezettségek és feltételek között, és átláthatóbb helyzet teremthető ezen a területen. Ezzel a Versenytanács nagyobb ösztönző erőt is tudna gyakorolni a felekre az életképes versenyt fokozó önálló vállalások megtételére.

34. A magyar jogszabály értelmezése során akár, az európai joggyakorlattal gyökeresen eltérő jogalkalmazás is ki alakulhatna. A kevés számú feltétellel és kötelezettséggel engedélyezett hazai jogesetben előre mutató módon a felek vállalására alapozottan hozta meg a Versenytanács a határozatát. Jobb lenne azonban, ha nem a versenytanács írná elő a feltételeket, akkor lehetősége lenne a vállalatnak a saját elképzeléseit érvényre jutatni, mert végső soron ő szabja meg, hogy megfelelő-e a felajánlott intézkedés vagy sem a versenyjogi aggályok orvoslására.

35. A magyar Versenytanács az Európai Bizottság mintájára jelenleg is köteles vizsgálni a fenti körülményeket csak nem feltétlenül a felek ajánlásai, hanem a Verseny törvény szövegéből adódóan a saját feltétel és kötelezettség előírásai tekintetében. A felek által felvállalható intézkedéseknél az Európai Bizottság az egyedi sajátosságoknak megfelelően vizsgálja az intézkedés típusát, célját, a mértékét, megvalósíthatóságának esélyeit, és hogy a felek sikeresen teljesen és időben végre tudják-e hajtani a módosításokat. Tehát részletesen elemzi a piac szerkezetét, a fuzionáló felek és versenytársaik helyzetét. Jobb lenne azonban, ha a Bizottság a vállalásokban preferenciákat képezne. A Bizottság a piac szerkezetét befolyásoló strukturális változtatásokat részesíti előnyben a magatartásra vonatkozókkal szemben, mivel a korrekciós vállalások elsőrendű célja olyan piaci struktúra kialakítása, ahol lehetséges a potenciális verseny kibontakozása. Ezért nem fogad el a bizottság olyan vállalásokat, amiben a felek kötelezik magukat, hogy meghatározott módon fognak viselkedni vagy bizonyos magatartásokat nem fognak, tanúsítani, mint például az erőfölénnyel való visszaélés.

36. Az Európai Unióban mind szétválasztó, mind leválasztó ügygondnok létezik a fuzionálási folyamatok vállalási és kötelezettségi fázisaiban, ügyvivőként, mivel a

Bizottság a leválasztás során tett vállalásokat nem tudja olyan rendszerességgel ellenőrizni, mint ahogy a kívánatos lenne. Így közlemény szintjén elrendelte az ügygondnok személyét, aki kétféle ügyben is eljár, nem egy személyként. Ezért is engedélyezi egy szétválasztási ügygondnok kinevezését. Ez a személy egyfajta felügyeletet lát el a leválasztandó üzletág és vagyontárgyak felett a végleges értékesítésig. Ez a tevékenység azért indokolt, és kívánatos, mert pusztán a felekre lenne bízva, hogy az üzletág megőrizze életképes tulajdonságait.

A magyar szabályozásban is meg kellene teremteni az efféle ügygondnokok alkalmazásának feltételét, mivel ugyan a versenytörvény 73. § (1) bekezdésének c. pontja szerint "a határozatban foglalt előzetes vagy utólagos feltétel vagy kötelezettség teljesítésének ellenőrzése érdekében utóvizsgálatot tarthat", de ez nem jelent igazán a kötelezettségek teljesítésére nézve ösztönző erőt és csak jóval később képes reagálni a feltételek betartatása tekintetében. Először csak a kevesebb jogkörrel rendelkező felügyeleti jellegű ügygondnok szabályozását kellene lehetővé tenni és csak az alkalmazási tapasztalatok alapján, kellene bevezetni egy leválasztást is foganatosítható ügygondnok alkalmazhatóságának feltételeit.

37. A versenyhatóságok, vagy minisztériumok évenként, illetve meghatározott időközönként közlik a versenyszféra tisztességes vagy tisztességtelen, verseny- és hatékonyság- növelő vagy ellenes, feltételekkel, kötelezettségvállalásokkal működő, aggályos, szankcionálandó megtiltandó, előzetesen, vagy utólagosan szétbontandó, stb. versenymagatartásokat. Ebben a közlésben hazánk élenjár a példamutató részletesség tekintetében. Bár a Versenyhivatalnak vannak kritikus működési pontjai, e publikálás teszi lehetővé, hogy akár időszakokra, ágazatokra, a versenyszabályozás specifikumaira alapozva komplex példákkal támasszuk alá az egyes versenymagatartásokat, és szabályozási területeket.

IV. Kritikus pontok, a jobbítás lehetséges módjai, javaslatok

1. Közösségi szinten az érintett vállalatok maguk vállalják a korrekciós intézkedéseket, kötelezettségeket, Magyarországon pedig a Versenyhivatal írja elő.

A vállalkozáscsoportok gyorsabb, hatékonyabb és életképebb vállalásokkal tudnak előjönni, mint amit a Versenytanács szabna ki rájuk nézve. Tehát a szerző az európai gyakorlatnak megfelelő korrekcióvállalást alkalmazná itthon is.

2. Az Európa Bizottság rendszeresen kibocsát közleményeket, amelyekben részletességgel megadja azokat a szempontokat, amiket elfogad a fuzionális kontroll során, de a versenyjogi eljárások során is. A magyar versenytvényt is kísérhetné egy részletező a GVH elnöke és a Versenytanács elnöke által együttesen kibocsátott a jogalkalmazás gyakorlatának alapjait, ismertető a jogalkalmazást kiszámíthatóbbá tevő kötelező erővel nem bíró közlemény.

3. A korrekciós intézkedések alkalmazásának célja a fuzionáló felek piaci erőfölényének mérséklése, illetve a hatékony verseny helyreállítása és az ahhoz szükséges feltételek megteremtése. Ezt Magyarországon is célszerű lenne alkalmazni. Ha lenne egy ilyen jellegű kiegészítő szabályozás, akkor megvalósulhatna hazánkban az a követelmény, hogy a nagyobb autonómiát adjanak a feleknek a feltételek és kötelezettség előírása tekintetében.

4. A magyar jogszabály értelmezése során akár az európai joggyakorlattal gyökeresen eltérő jogalkalmazás is ki alakulhatna. Azonban a kevés számú feltétellel és kötelezettséggel engedélyezett hazai jogesetben előre mutató módon a felek vállalására alapozottan hozta meg a Versenytanács a határozatát. Jobb lenne azonban, ha nem a versenytanács írná elő a feltételeket, akkor lehetősége lenne a vállalatnak a saját elképzeléseit érvényre juttatni, mert végső soron ő szabja meg, hogy megfelelő-e a felajánlott intézkedés vagy sem a versenyjogi aggályok orvoslására.

5. A magyar Versenytanács az Európai Bizottság mintájára jelenleg is köteles vizsgálni a fenti körülményeket csak nem feltétlenül a felek ajánlásai, hanem a Verseny törvény szövegéből adódóan a saját feltétel és kötelezettség előírásai tekintetében.

A piac szerkezetét befolyásoló strukturális változtatásokat részesíti előnyben az Európa Bizottság a magatartásra vonatkozókkal szemben. Jobb lenne, ha a vállalatokban preferenciát képezne a Bizottság.

6. Az Európai Unióban mind szétválasztó, mind leválasztó ügygondnok létezik a fuzionálási folyamatok vállalási és kötelezettségi fázisaiban, ügyvivőként.

Oka, hogy a Bizottság a leválasztás során tett vállalatokat nem tudja olyan rendszerességgel ellenőrizni, mint ahogy a kívánatos lenne.

A magyar szabályozásban is meg kellene teremteni az efféle ügygondnok alkalmazásának feltételét, mivel ugyan a versenytörvény 73. § (1) bekezdésének c. pontja szerint "a határozatban foglalt előzetes vagy utólagos feltétel vagy kötelezettség teljesítésének ellenőrzése érdekében utóvizsgálatot tarthat", de ez nem jelent igazán a kötelezettségek teljesítésére nézve ösztönző erőt és csak jóval később képes reagálni a feltételek betartatása tekintetében.

7. A versenyhatóságok, vagy minisztériumok évenként, illetve meghatározott időközönként közlik a versenyszféra tisztességes vagy tisztességtelen, verseny- és hatékonyság- növelő vagy ellenes, feltételekkel, kötelezettségvállalásokkal működő, aggályos, szankcionálandó megtiltandó, előzetesen, vagy utólagosan szétbontandó, stb. versenymagatartásokat. Ebben a közlésben hazánk élenjár a példamutató részletesség tekintetében. Bár a Versenyhivatalnak vannak kritikus működési pontjai, e publikálás teszi lehetővé, hogy akár időszakokra, ágazatokra, a versenyszabályozás specifikumaira alapozva komplex példákkal támasszuk alá az egyes versenymagatartásokat, és szabályozási területeket.

8. Globális problémák és azok megoldásának lehetőségei. A versenyszabályozás egy nemzeteken túl mutató inter- és szupranacionális diszciplína. Azonban a legtöbb nemzetnek van saját szabályozása, függően attól, hogy a triád mely tagjához, illetve a világ mely régiójához tartoznak. (USA, Japán, EU), mert akár hagyományában, akár a

kodifikációjában hasonló gyökerekkel rendelkeznek, mégis önálló entitásként. Különösen fontos az, hogy területi illetékesség szerint általában egy-egy ország maga engedélyezi, vagy szankcionálja az egyes torzító magatartásokat, azonban, mint ahogyan a világon, sok helyen, integrációk veszik át az államok feletti demokratikus alapintézmények funkcióit, úgy a versenyjog is ezen integrációk közös akaratán alapul. Az interdependencia hatásainak kezelésére létrehozott nemzetközi gazdasági szervezetek (IMF, WTO) nem tudnak egyelőre megoldással szolgálni a globalizáció által felvetett problémákra. Ezek a szervezetek a fejlődő országok számára épp a pénzügyi piacok deregulációját javasolják követendő útként, amely liberalizáció következményeként felvetődő kérdésekre maguk a fejlett országok sem tudnak még válaszolni.

Végeredményben a versenyt korlátozó globális problémák megoldását az egyre inkább teretnyerő hatékonyabb globális kormányzástól (global governance-től) kell várni és ennek keretében a globális versenyszabályozástól. Ez legmarkánsabban az Európai Unióban, az EU és az USA viszonylatában, valamint a WTO gyakorlatában érhető tetten.

V. Publikációk az értekezés témakörében

Könyvek (könyvfejezetek):

Gazdaságpolitika [2006.] (Hoós J.-Horváth Cs.-Hőgye M.), Sopron, NyME.

A közösségi döntési rendszer [2002.] (Hoós János) AULA, ebből a Közösségi döntési rendszer tankönyvben önálló fejezet a Ph.D. kutatások eredményeit felsorakoztatva (3.3, 3.3.1 fejezet).

Könyvszerkesztés:

A közösségi döntési rendszer [2002.] (Hoós János) AULA, ebből a Közösségi döntési rendszer tankönyvben önálló fejezet a Ph.D. kutatások eredményeit felsorakoztatva [3.3, 3.3.1 fejezet].

Konjunktúra- és piackutatás [2003.] (Hoós János) AULA

Kutatási beszámolók:

A közgazdasági elemzés szerepének változása az EK fúzió-ellenőrzésének fejlődésében, tanulmány [2004.] GVH, Konzulens: Dr. Bara Zoltán

A versenyszabályok harmonizációjának összefoglaló elemzése különös tekintettel a regionális fúziókra [2004.] március, Regionális Kutató NyME-KTK.

Hazai konferenciadolgozatok:

Közjóságok az európai Unió kapujában (A Tudomány ünnepe Konferencia) [2002.] november

Piacelemzés a versenyszabályozás kapcsán, OTDK Konferencia, Sopron, [2005.] április PHD szekció.

Nemzetközi konferenciadolgozatok:

A fúzió-kontroll fejlődésének közgazdasági elemzése az Európai Unió-ban és Magyarországon (Nemzetközi Konferencia) JCI [2004.] 04.29. Sopron SIP.

Improving of Company Control (M&A) of Competition in Pannon Basin as a Present and the Potential point in Euro Region, „The Impact of European Integration on the National Economy” International Conference, by the Faculty of Economics and Business Administration Cluj-Napoca, [2005.] October 28.

The Comparative analysis the most Controlling Organisation in State Institutes in East-Middle-europe, „The Impact of European Integration on the National Economy”

International Conference, by the Faculty of Economics and Business Administration
Cluj-Napoca, [2005.] October 28.